

Huvudman

Avesta kommun
servicecenter@avesta.se

Beslut

Datum 2025-10-30

Dnr 2025:6167

Sida 1 (17)

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Domarhagsskolan i Avesta.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Avesta kommun att senast den **27 februari 2026** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande arbetet med anmälan och utredning om behov av särskilt stöd, beslut om åtgärdsprogram, särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång, tillgången på elevhälsa, arbetet med frånvaroutredningar samt extra studietid. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Avesta kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Avesta kommun ska vidta följande åtgärder

Extra anpassningar och särskilt stöd

1. Se till att vid minst ett tillfälle innan den 27 februari 2026 informera samtliga lärare och övrig skolpersonal om skollagens bestämmelser om extra anpassningar och särskilt stöd, skyldigheten att anmäla till skolenhetens rektor att en elev kan vara i behov av särskilt stöd samt rektorns ansvar att starta en utredning efter varje inkommen anmälan. Huvudmannen ska dokumentera skriftligt när och hur informationen har förmedlats samt vilka som har närvarat. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (2 kap. 34a p.1 § samt 3 kap. 5 och 7 §§ skollagen).
2. Se till att alla lärare och skolpersonal anmäler till rektorn om en elev, trots extra anpassningar, befaras inte uppfylla de betygskriterier som minst ska uppfyllas. Se vidare till att rektorn, för varje anmälan om behov av särskilt stöd för en elev som

inkommer till rektorn – eller som har inkommit men där utredning ännu inte har påbörjats – skyndsamt startar en utredning. Förutom att starta utredningar för de elever som befaras att inte uppfylla betygskriterierna ska rektorn också se till att starta utredning av särskilt stöd för de elever som uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om samråd med elevhälsan bedömts uppenbart obehövligt i någon utredning. Rektorn ska dokumentera hur många sådana anmälningar som inkommit till rektorn under perioden den 1 november 2025 – den 20 februari 2026 och vilket datum en utredning har startats för respektive elev. (3 kap. 7 § skollagen.)

3. Se till att det av ett åtgärdsprogram framgår det faktiska behov av särskilt stöd som utredningen visar att eleven har och de åtgärder som enligt utredningen behövs för att tillgodose detta behov. Huvudmannen ska, om det finns, i samband med redovisningen inkomma med fem åtgärdsprogram som beslutats under perioden den 1 november - den 20 februari 2026. (3 kap. 7 och 9 §§ skollagen.)
4. Se till att beslut om anpassad studiegång och beslut om enskild undervisning eller placering i särskild undervisningsgrupp utgår från ett utrett och konstaterat stödbehov och fattas i enlighet med författningarnas krav. Av besluten om anpassad studiegång ska framgå de avvikelser som görs från den timplan, de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen samt motivering för sådana avvikelser. Av besluten om enskild undervisning eller placering i särskild undervisningsgrupp ska vidare framgå behovet av särskilt stöd, hur det ska tillgodoses och motivering för vilka särskilda skäl som finns för sådan placering. Av besluten ska även framgå när dessa ska följas upp och utvärderas. Rektorn ska dokumentera hur många beslut om anpassad studiegång, enskild undervisning eller placering i särskild undervisningsgrupp som är fattade under perioden den 1 november 2025 – den 20 februari 2026 (3 kap. 7, 9, 11 och 12 §§ och 29 kap. 10 § skollagen.)
5. Se till att beslut om placering i särskild undervisningsgrupp innehåller vilka ämnen eleven ska studera i den särskilda undervisningsgruppen och för vilken tidsperiod beslutet ska gälla. Samtliga aktiva åtgärdsprogram med beslut om placering i särskild undervisningsgrupp som fattats under perioden från den 1 november - den 20 februari 2026 ska bifogas redovisningen av vidtagna åtgärder. (3 kap. 11 § skollagen.)

Tillgång på elevhälsa

1. Se till att skolan har tillgång till en specialpedagog eller speciallärare med kompetens för specialpedagogiska insatser. Anställningsavtal eller annat avtal med en specialpedagog eller speciallärare samt en redogörelse för personens utbildning inom specialpedagogik ska bifogas redovisningen av vidtagna åtgärder. (2 kap. 25 § skollagen.)

Arbetet med frånvaroutredningar

1. Se till att rektorn anmäler till huvudmannen när en utredning om en elevs frånvaro har inletts. Inkom med samtliga frånvaroutredningar som upprättats under perioden 1 november 2025 - den 23 februari 2026 samt datum för när dessa anmälts till huvudmannen. (7 kap. 19a § skollagen.)

Extra studietid

1. Se till att alla elever i årskurs 7-9 erbjuds att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka och undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen. Scheman för årskurserna 7-9 ska bifogas redovisningen av vidtagna åtgärder. (10 kap. 5 a § skollagen.)

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i de delar det avser undervisningen sker av behöriga lärare.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.stockholm@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2025:6167) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån myndighetens risk- och väsentlighetsanalys hösten 2025 inlett en tillsyn av Domarhagsskolan i Avesta kommun.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Domarhagsskolan följer gällande bestämmelser om lärare, utredning om särskilt stöd och beslut om åtgärdsprogram, tillgång på elevhälsa, arbetet med frånvaroutredningar samt extra studietid.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn samt lektionsobservationer mellan den 17 september 2025 och 22 september 2025. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bl.a. åtgärdsprogram, beslut om särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Anmälan om behov av särskilt stöd

I intervju med lärare framgår att anmälningsrutinen på skolan är att arbetslaget gemensamt kommer överens om vilka elever som ska anmälas till rektorn och att denna anmälan görs av mentorerna. Rektorn berättar att det finns en rutin att lärarna var fjärde vecka pratar om eleverna i arbetslaget. Utifrån detta finns två möjligheter att ta upp elever till elevhälsans möte. Antingen tar mentorn ärendet direkt till elevhälsan eller

så beslutar "lilla RT" (resursteamet) att eleven behöver tas upp på elevhälsan. "Lilla RT" består av skolledning, skolgruppspersonal tillika lagmentorer, kurator, skolsköterska och studie- och yrkesvägledare (SYV). Skolinspektionen har tagit del av en lista över samtliga elever som anmälts vara i behov av särskilt stöd. Denna lista innehåller 148 elevnamn. Samtliga elever är anmälda till rektorn mellan den 11 augusti och den 19 augusti 2025. Eleverna började höstterminen den 18 augusti. 41 av de anmälda eleverna går i årskurs 7 och hade när de anmälades ännu inte börjat på högstadieskolan Domarhagsskolan.

Utredning och åtgärdsprogram

Av inskickad dokumentation framgår att skolan under loppet av 16 arbetsdagar genomfört utredningar av behov av särskilt stöd på 69 elever. Skolinspektionen har tagit del av 23 av dessa utredningar om särskilt stöd. Samråd med elevhälsan har skett i samtliga fall utom två. Samråd med personal med specialpedagogisk kompetens i utredning om behov av särskilt stöd görs endast i undantagsfall. Av intervjuer med elevhälsan framgår att det är möjligt att kalla in specialpedagogen som arbetar centralt i kommunen men samrådet med elevhälsan sker vanligtvis med skolsköterska, kurator och studie- och yrkesvägledare. Rektorn bekräftar att den specialpedagogiska kompetensen inte finns med i flertalet utredningar. I de utredningar som Skolinspektionen tagit del av framgår inte att skolan i någon utredning kartlagt elevens situation på en individ-, grupp- och skolnivå. Skolan har för elever som saknar betyg i flera ämnen i flera fall kommit fram till att eleven behöver särskilt stöd i något enstaka ämne, oftast matematik.

Av de 31 åtgärdsprogram som Skolinspektionen tagit del av framgår inte i samtliga vilket behov av särskilt stöd eleven har, behovet beskrivs exempelvis som "Svag i sociala sammanhang", "omfattande kunskapsluckor" eller "har dålig studiemotor och skolkar ofta". I några av åtgärdsprogrammen står att eleven ska få stöd i "Sporren" vilket är en lokal dit elever som har anpassad studiegång går när övriga klassen har det ämnet som är borttaget för eleven. Av de 31 åtgärdsprogram som Skolinspektionen tagit del av saknas det uppgift i 23 om i vilken omfattning av tid eleven får särskilt stöd i ett visst ämne. I flera av åtgärdsprogrammen framgår inte heller vilket särskilt stöd eleven ska få. För fyra elever som har betyget F i mellan fem och sju ämnen vårterminen 2025 står att behovet är "extra undervisning i matematik" alternativt "stärka de matematiska förmågorna". Åtgärden är i samtliga fall 30 minuter matematik i veckan.

Vidare framgår inte i samtliga av dessa åtgärdsprogram när åtgärdsprogrammen ska följas upp respektive utvärderas. Det saknas även information om vem som är ansvarig för uppföljning och utvärdering.

Särskild undervisningsgrupp

I skolans särskilda undervisningsgrupper har tre elever i årskurs 7 fått beslut om särskild undervisningsgrupp en vecka innan terminen startat och eleverna börjat på skolan. Rektorn säger i intervju att hon fattat beslut utifrån information från tidigare skola och önskemål från elev och vårdnadshavare. Rektorn uppger att alla elever som kommer till särskild undervisningsgrupp i årskurs 7 gör besök på skolan, träffar lärare och tittar på lokalerna. Möte sker också med vårdnadshavarna. Enligt rektorn grundar sig de pedagogiska bedömningarna på dessa möten och att skolan måste lita på tidigare skolas bedömning.

Av de beslut om åtgärdsprogram och beslut om särskild undervisningsgrupp som Skolinspektionen tagit del av är det inte specificerat vilka åtgärder man avser att arbeta med i olika lärmiljöer inom verksamheten. Den särskilda motiveringen till placering i särskild undervisningsgrupp lyder för samtliga elever "Eleven är i behov av mindre grupp med färre antal elever att förhålla sig till, mycket tydlig struktur och mycket vuxenstöd för att kunna ta till sig undervisningen."

Anpassad studiegång

Av utredningen framgår att det på skolan finns ett stort antal elever som har anpassad studiegång. De ämnen som anpassas bort är för flertalet elever desamma. Skolinspektionen har tagit del av 24 beslut om anpassad studiegång. I samtliga fall har moderna språk anpassats bort. I elva av besluten har ett eller flera naturorienterande ämnen (NO) anpassats bort. I nio av besluten har ett eller flera samhällsorienterande ämnen (SO) anpassats bort. Elva av besluten ska utvärderas vid höstterminens slut, fyra beslut har inget datum för utvärdering. Ett beslut skulle ha utvärderats vid utvecklingssamtalet vårterminen 2025 och ett beslut löper hela läsåret innan det ska utvärderas.

För samtliga elever som har anpassad studiegång har hela ämnen tagits bort. Inte i något beslut om anpassad studiegång står att skoldagen förkortats men av intervjuer med lärare och rektor framgår att det finns två elever som går kortare dagar. I några av besluten står det att eleven går i särskild undervisningsgrupp vilket inte stämmer överens med den dokumentation Skolinspektionen tagit del av.

Lärare säger i intervju att de inte involveras när beslut tas om vilka ämnen som den anpassade studiegången ska omfatta. Lärare tror att eleverna får ha kvar de praktiska ämnena för att de är lättare att uppnå godkända betyg i och att NO- och SO-ämnen tas bort för att de är "tunga ämnen".

Rättslig reglering

Huvudmannen ska se till att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt denna lag har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet (2 kap. 34 § andra stycket skollagen).

Om det inom ramen för undervisningen, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att eleven är i behov av särskilt stöd ska eleven ges sådant stöd. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt (3 kap. 7 § skollagen.)

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om en utredning enligt 3 kap. 7 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas (3 kap. 9 § skollagen.)

För en elev i grundskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas (3 kap. 10 § skollagen).

Om det finns särskilda skäl, får ett beslut enligt 9 § för en elev i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan eller sameskolan innebära att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den som eleven normalt hör till. (3 kap. 11 § skollagen.)

Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan eller sameskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut enligt 7 § innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen

(anpassad studiegång). I grundskolan, specialskolan och sameskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen. (3 kap. 12 § skollagen.)

Beslutet om anpassad studiegång ska föregås av noggranna överväganden, eftersom det kan innebära att eleven lämnar grundskolan utan fullständig utbildning. Elev och vårdnadshavare måste därför få information om vad ett beslut om anpassad studiegång kan innebära för elevens möjligheter att studera vidare och deras synpunkter ska inhämtas och beaktas i bedömningen (prop. 2009/10:165, s. 293).

Skolinspektionens bedömning

Anmälan om behov av särskilt stöd

Skolinspektionen bedömer att det finns brist i skolans arbete med att anmäla elever för utredning av behov särskilt stöd till rektorn.

Av utredningen framgår att skolans rutin är att lärarna var fjärde vecka pratar om eleverna i arbetslaget samt att det är mentor som ska anmäla om en elev är i behov av en utredning av särskilt stöd. Skolpersonal har enligt skollagen skyldighet att anmäla till rektorn om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Att skolpersonal anmäler elever redan innan terminen har startat och eleverna börjat på skolan, samt utan att stöd i form av extra anpassningar har testats är en brist.

Utredning och åtgärdsprogram

Skolinspektionen bedömer att det finns flera brister i skolans arbete med åtgärdsprogram. Visserligen görs utredningar om behov av särskilt stöd i flertalet fall skyndsamt dock utreds inte elevens hela skolsituation. Av skollagen framgår rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Det är dock endast i undantagsfall som det är uppenbart obehövligt att inte samråda med den del av elevhälsan som har specialpedagogisk kompetens.

En utredning om särskilt stöd syftar till att ge skolan tillräckligt underlag för att förstå varför eleven har svårigheter i skolsituationen och vilka stödinsatser som skolan behöver sätta in. Det innebär att den som utreder en elevs behov av särskilt stöd bör kartlägga hela elevens situation med hänsyn till omständigheter på individ-, grupp-, och skolnivå. Det är ofta nödvändigt att kartlägga både elevens pedagogiska, sociala och fysiska lärmiljö och det är av vikt att utredningen både belyser situationer som fungerar och situationer där svårigheter uppkommer för eleven. När kartläggningen är gjord görs den pedagogiska bedömningen som ska syfta till att avgöra om eleven är i behov av särskilt stöd eller inte och ska omfatta de ämnen där eleven riskerar att inte uppfylla betygskriterierna som minst ska uppfyllas. Inte i någon av de utredningar som Skolinspektionen tagit del av framgår att skolan kartlagt elevens hela skolsituation. För elever som saknar betyg i flera ämnen kommit fram till att eleven endast behöver särskilt stöd i något enstaka ämne, oftast i samma ämne.

Av de åtgärdsprogram som Skolinspektionen har tagit del framgår inte vilket särskilt stöd eleven ska få och/eller i vilken omfattning eleven ska få stödet. Det framgår inte heller när en uppföljning och en utvärdering ska ske eller vem som ska genomföra de åtgärder som skrivs fram i åtgärdsprogrammen och när detta stöd ska ges.

Av skollagen framgår att det av åtgärdsprogrammet ska framgå behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses samt att det särskilda stödet ska ges i den form och omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att uppfylla de kriterier för bedömning om kunskap eller betygskriterier som minst ska uppfyllas.

Enligt Skolinspektionens bedömning är en konsekvens av att skolan inte utreder elevens hela skolsituation att det inte heller i samtliga åtgärdsprogram framgår vilket behov av särskilt stöd eleven har. Ett åtgärdsprogram bör utgå från den pedagogiska bedömningen av elevens behov av särskilt stöd som har gjorts i utredningen och åtgärderna behöver vara konkreta och utvärderingsbara. Att det inte framgår av åtgärdsprogrammen på vilket sätt och i vilken omfattning eleven ska få stöd samt att åtgärderna inte återspeglar elevens individuella behov är en brist.

Särskild undervisningsgrupp

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete med placering i särskild undervisningsgrupp.

Av utredningen framgår att elever i årskurs 7 placeras i den särskilda undervisningsgruppen direkt när de börjar på skolan. Skolan har inte gjort

någon bedömning om elevens situation utifrån rådande förhållanden. För dessa elever är placeringen gjord på uppgifter från elevens tidigare skola. Vidare framgår det inte i beslutet om särskild undervisningsgrupp för någon elev, vilken period beslutet gäller, vilka ämnen eleven ska läsa samt vilka åtgärder man avser att arbeta med i olika lärmiljöer inom verksamheten.

Av skollagen framgår att om det finns särskilda skäl får särskilt stöd ges i en särskild undervisningsgrupp. För en elev som ska ges särskilt stöd ska ett åtgärdsprogram utarbetas av vilket behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses ska framgå. Innan en placering i särskild undervisningsgrupp görs ska skolan först prövat allt särskilt stöd som kan ges inom ramen för klassens. I de fall som en elev är i behov av särskild undervisningsgrupp, är det viktigt att alltid utgå från elevens behov vad gäller ämnen, omfattning och tidsperiod. I dessa fall är det inte tillräckligt att enbart ange beteckningen särskild undervisningsgrupp, utan skolan behöver även specificera vilka åtgärder man avser att arbeta med i olika lärmiljöer inom verksamheten. Att en placering i särskild undervisningsgrupp inte bygger på elevens nuvarande situation och föregås av att man testat de särskilda stöd som han ges i ordinarie undervisning är en brist.

Anpassad studiegång

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete med anpassad studiegång och den tillhörande dokumentationen. Av utredningen framgår att skolan har anpassat bort moderna språk för alla elever som har anpassad studiegång samt att för flertalet elever så har samma ämnen inom SO och NO anpassats bort. Vidare framgår det att beslutet ska utvärderas vid höstterminens slut eller senare under läsåret. Det framgår inte heller tydligt vilka avsteg från timplanen som görs för eleven.

Av skollagen framgår att särskilt stöd i form av anpassad studiegång innebär att avvikelser från timplanen samt ämnen och mål görs. För en elev som ska ges särskilt stöd ska ett åtgärdsprogram utarbetas av vilket behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses ska framgå.

Ett beslut om anpassad studiegång måste föregås av noggranna överväganden, eftersom det kan innebära att eleven lämnar skolan utan fullständig utbildning och utan behörighet till gymnasieskolans nationella program. Därför är det viktigt att avvikelserna inte är mer omfattande än nödvändigt och att det görs noggranna överväganden omkring vilka delar av ett ämne som det är lämpligt att göra avvikelser ifrån. Om eleven kan delta i åtminstone delar av undervisningen i ett ämne ökar elevens förutsättningar att i ett senare skede kunna göra en prövning och därmed få

ett betyg i ämnet. Ett beslut om anpassad studiegång är en mycket ingripande åtgärd är det av vikt att strävan hela tiden är att eleven ska återgå till att läsa samtliga ämnen. Av den anledningen behöver utvärdering och uppföljning ske med tätare mellanrum än vad några av skolans beslut visar.

Att skolan inte anpassar elevers studiegång efter deras individuella behov, följer upp besluten tidigast efter en hel termin, samt vilka avsteg som görs mot timplanen är en brist.

Tillgång på elevhälsa

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av utredningen framgår att skolan inte har någon personal med specialpedagogisk kompetens. Av intervjuer framgår att det finns en specialpedagog som arbetar i den centrala elevhälsan. Denna specialpedagog är inte med i skolans elevhälsa men kan kallas in i specifika elevärenden. Representanter för elevhälsan uppger dock att det bara händer ibland och att skolan främst tar hjälp av skolans psykolog. Av intervjuer framgår att specialpedagogen varit inblandad i fortbildning kring undervisning i särskild undervisningsgrupp för de lärare som arbetar i dessa. Hen har också medverkat i en utbildning om språkstörning. Representanter för elevhälsan uppger att bristen på specialpedagogisk kompetens innebär svårigheter att möta elevernas behov av särskilt stöd. Även rektor framhåller att skolan saknar en speciallärare.

Rättslig reglering

För eleverna i förskoleklass och grundskola ska det finnas tillgång till elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal. Elevhälsan ska vara en del av skolans kvalitetsarbete. Vid behov ska elevhälsan samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten. För medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och specialpedagog eller speciallärare (2 kap. 25 § skollagen).

I förarbeten till skollagen framgår att ett skäl till att berörda personalkategorier uppräknas i bestämmelsen är att elevhälsan förutsätter tillgång till en kompetens som är tillräcklig för att eleverna ska få det stöd de behöver. I regleringen av kompetens ligger också ett krav på att den

personal som avses ska ha adekvat utbildning (prop. 2009/10:165, s. 277 och 657). Enligt bestämmelsens tidigare lydelse skulle det finnas tillgång till "personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses". Av förarbeten framgår att det som främst avsågs var personal som har utbildning som speciallärare eller specialpedagog (prop. 2017/18:18 s. 47, se även prop. 2009/10:165 s. 278). Bland annat framgår att personal med specialpedagogisk kompetens förväntas ha generell kunskap om inlärningssvårigheter och hur stödinsatser kan utformas (prop. 2017/18:18 s. 47, s. 87).

Den 1 januari 2023 trädde en lagändring ikraft som förtydligar att det för elevhälsans specialpedagogiska insatser ska finnas tillgång till specialpedagog eller speciallärare. I förarbetena anges att de som tjänstgör som specialpedagoger eller speciallärare inom elevhälsan bör ha adekvat utbildning som svarar mot behoven. Det uppställs inte något absolut krav på examen för de specialpedagoger eller speciallärare som ska ingå i den samlade elevhälsan, dock bör huvudmän sträva efter att de som anställs som specialpedagog eller speciallärare ska ha en sådan examen. En huvudman är redan i dag skyldig att tillhandahålla sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses (prop. 2021/22:162, s. 109).

Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande och omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Detta innebär att elevhälsan ska bidra till skapandet av miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. Elevhälsan ska också stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål (prop. 2009/10:165 s. 656 och 657).

Arbete med elevhälsa bör i stor utsträckning vara förebyggande och ha en hälsofrämjande inriktning. Arbete med elevhälsa förutsätter vidare en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper samt att det finns kompetens att tillgå för detta arbete. De mer generellt inriktade uppgifterna, där elevhälsans medverkan är viktig, rör elevernas arbetsmiljö, skolans värdegrund som till exempel arbetet mot kränkande behandling och undervisningen om tobak, alkohol och andra droger och övrig livsstilsrelaterad ohälsa, jämställdhet samt sex- och samlevnadsundervisning med mera. Elevhälsan har ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor (prop. 2009/10:165 s. 276).

I skollagen finns vissa angivna uppgifter som ankommer på elevhälsan. Bland annat ska samråd ske med elevhälsan vid utredningar av elevers behov av särskilt stöd om det inte är uppenbart obehövt (3 kap. 7 § skollagen) och vid utredning av elevers frånvaro (7 kap. 19 a § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att det på skolan inte finns personal med specialpedagogisk kompetens. Av skollagen framgår att elevhälsan ska omfatta specialpedagogiska insatser och att det för dessa ska finnas tillgång till specialpedagog eller speciallärare. Av förarbeten framgår att det inte uppställs ett krav på att den som anställs som specialpedagog eller speciallärare ska ha en sådan examen. Däremot krävs att sådan personal ska ha adekvat utbildning och sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses.

Bristen på personal med specialpedagogisk kompetens gör att det saknas praktiska möjligheter för att en samlad elevhälsa ska kunna arbeta främst förebyggande och hälsofrämjande. Detta medför att elevhälsan, som en samlad resurs, inte kan bidra till att identifiera behov i verksamheten av förebyggande- och hälsofrämjande insatser på individ-, grupp- och skolenhetsnivå. Det saknas vidare förutsättningar för samverkan mellan elevhälsan och lärare och övrig personal samt för elevhälsans medverkan i skolans kvalitetsarbete. Brist på personal med specialpedagogisk kompetens gör att arbetet med att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål, exempelvis vid bedömning och planering av hur en elevs problem bäst ska mötas i undervisningen inte blir tillgodosett.

Frånvaro

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av utredningen framgår att skolan startar och genomför frånvaroutredningar i de fall skolan anser det nödvändigt. Dock framgår det att huvudmannen inte får del av dessa utredningar. Av inskickad dokumentation framgår att skolan under föregående läsår genomfört 36 frånvaroutredningar. Av informationen framgår vidare att frånvaroutredningarna inte anmäls till huvudmannen. Rektorn bekräftar även detta i intervju.

Rättslig reglering

Om en elev har upprepade eller längre frånvaro från den verksamhet som avses i 17 § ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövt. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan.

Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen. (7 kap. 19a § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att verksamheten inte uppfyller författningarnas krav gällande rektorns skyldighet att anmäla elevs frånvaro till huvudmannen samt informera om att frånvaroutredning startats.

Extra studietid

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av utredningen framgår att skolan inte erbjuder extra studietid i minst 120 minuter för samtliga elever. Av intervjuer framgår att det för elever och lärare råder oklarheter kring huruvida det är möjligt att få extra studietid, när denna ges och vilka ämnen elever kan få stöd i. Elever säger i intervju att det finns extramatematik, extrasvenska och extraengelska före lektionerna. En elev uppfattar att man behöver vara anmäld för att få denna hjälp. En annan elev säger att tiden är öppen för alla. Lärare bekräftar i intervju att det är i matematik, svenska och engelska eleverna kan få stöd i på den extra studietiden. En lärare säger att det även kan ges extra studietid i slöjd och hem- och konsumentkunskap men då endast på förfrågan och vid en till två tillfällen per termin. En lärare uppger att de elever som erhåller extra studietid är "inskrivna" och har ett åtgärdsprogram.

Rektorn uppger att skolan har olika tider för extra studietid och då mot "kärnämnen". Eleverna kan också efterfråga tid i de praktisk-estetiska ämnena. Hon uppger att det även finns tid på morgon och eftermiddag men att det inte varit synligt på elevernas scheman. Vid komplettering som inkommit till Skolinspektionen den 10 oktober 2025 framgår att det på elevernas scheman framgår att det är utlagt 30 minuter extra studietid per dag tisdag till fredag. På flertalet scheman krockar dock denna tid med annan undervisning. Främst handlar det om krockar med extra matematik, svenska och engelska.

Rättslig reglering

Elever i årskurs 4-9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör. (10 kap. 5 a § skollagen)

Den extra studietiden bör alltså inte vara begränsad till endast hjälp med läxor. Under studietiden bör elever även kunna få stöd med annat skolarbete och därigenom ta igen, befästa eller fördjupa sina ämneskunskaper. Verksamheten kan också ge eleverna tillfälle att utveckla och använda olika inlärningsstrategier samt planera, genomföra och utvärdera sitt eget lärande. Det grundläggande syftet att höja kunskapsresultaten och bidra till ökad likvärdighet, särskilt i fråga om att kompensera för elevers olika förutsättningar, lägger ett särskilt ansvar på huvudmän och skolor i arbetet med att uppmuntra till deltagande. (Prop. 2021/22:111, s. 15-16 och 19)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att samtliga elever inte ges möjlighet att få del av extra studietid 120 minuter per vecka. Vidare bedömer Skolinspektionen att elever och lärare inte är medvetna om att det på skolan finns extra studietid. Att samtliga elever inte ges möjligheten att ta del av den extra studietiden 120 minuter per vecka är en brist. Det är vidare viktig att undervisande lärare kan medvetandegöra och uppmuntra elever att ta del av dessa tillfällen. I förarbetena förtydligas att med extra studietid avses undervisning som syftar till att elever ska få hjälp med läxor och annat skolarbete.

Alla elever har inte samma möjligheter att få stöd med läxor och annat skolarbete hemma. Föräldrars utbildningsnivå kan innebära stora skillnader i förutsättningar att vara ett stöd i sina barns studier. För att alla elever ska få jämlika förutsättningar att uppfylla betygskriterierna i skolan ska varje elev får det stöd den behöver med läxor och annat skolarbete.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Avesta kommuns verksamhet vid Domarhagsskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller anmälan och utredning av behov av särskilt stöd, beslut om åtgärdsprogram, särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång, tillgång på elevhälsa, utredning av elevfrånvaro och extra studietid. Det finns därför skäl att förelägga Avesta kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Områden utan konstaterade brister

Undervisningen bedrivs av behöriga lärare

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av inskickad lärarlista framgår att 17 av de 34 lärarna som är anställda på skolan har inte någon lärarlegitimation. För tre av dessa pågår en ansökan om legitimation. Tre av de obehöriga lärarna läser till lärare och ytterligare en ska påbörja en lärarutbildning. Rektorn uppger i intervju att nya, och obehöriga lärare, får handledning av en person som är behörig i ämnet läraren ska undervisa i. Vidare säger hon att skolan arbetar mycket med ämneslagen där lärarna får ta del av hur de andra lärarna lägger upp undervisningen. I de naturorienterande ämnena (NO-ämnena) finns ingen lärare som är behörig. Biträdande rektor som också är förstelärare uppger att hon är behörig i samtliga NO-ämnena och fungerar som ett stöd för de lärare som undervisar i NO-ämnena. Ämneslagsledaren i matematik leder de sex obehöriga lärarna som undervisar i matematik.

Av inskickad dokumentation framgår att lärare som inte innehar en lärarlegitimation får en visstidsanställning. Rektorn säger i intervju att de vanligtvis anställs på sex månader men att bildningsnämnden kan bevilja anställningar som varar i 12 månader. Skolinspektionen har även tagit del av en lista på vilka tjänster som utannonserats. Mellan den 26 februari 2025 och den 4 september 2025 har 13 lärartjänster utannonserats avseende de ämnen skolan saknat behöriga lärare i.

Rättslig reglering

Endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen (2 kap. 13 § skollagen).

Om det inte finns någon lärare att tillgå inom huvudmannens organisation som uppfyller kraven enligt 13 § eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna, får en annan lärare bedriva undervisningen. En sådan lärare eller förskollärare ska vara lämplig att bedriva undervisningen, och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande. En sådan lärare får bedriva undervisning under högst ett år i sänder om inte undervisningen avser modersmål. (2 kap. 18 § skollagen.)

I förarbeten till bestämmelsen anges följande. För att få använda en annan lärare i den befintliga organisationen, i enlighet med undantagsregeln, bör det vara tillräckligt att det i huvudmannens organisation inte finns någon lärare med rätt utbildning tillgänglig. Handlar det om nyrekrytering bör huvudmannen naturligtvis så långt möjligt anställa lärare med en utbildning avsedd för den undervisning läraren ska bedriva (prop.

2009/10:165, s. 268 f).

Om det saknas en lärare med legitimation och rätt behörighet inom organisationen kan huvudmannen låta en annan lärare bedriva undervisningen, under förutsättning att denna person har tillräcklig kompetens och är lämplig för det (prop. 2010/11:20 s. 84 f).

Beträffande bestämmelsens andra stycke anges att en person som enligt huvudregeln inte får användas för att bedriva en viss undervisning får användas för detta under högst ett år i sänder. I normalfallet bör det vara till terminens eller läsårets slut. Huvudmannen är efter denna tid skyldig att på nytt försöka finna en lärare som har en utbildning som är avsedd för undervisningen (prop. 2009/10:165 s. 653).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att Avesta kommun brutit mot bestämmelserna när det gäller undervisning av behöriga och legitimerade lärare samt undantagsregler och anställningsform. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet är fattat av utredare Tonny Johansson.

Utredare Terese Westin har varit föredragande i ärendet. I ärendets slutliga handläggning har även utredare Helena Maslov medverkat.